

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Melakhim]

[Sefer Melakhim]

Shelomoh ben Yitshak

5565 [1804/1805]

יח

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9706](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9706)

איה שהיפסלוה ערמהוילטע, האנדעלט
 שמעטם האנדרע אונד פוילכטעט פדעמ
 דע געטטער גיט, (לח) פער געסטא
 דעו בונד גיט, דעו אית מיט אית
 געשלאסען האבע, אונד פער עהרעט
 קיינע אנדערע געטטער, (לט) זאנדערן
 פירטעט דעו עוויגען, אידעו גאטט
 אונד ער זונד, איד פאן אללען אהמען
 פיינען בעפרייען, (מ) אבער יענע
 פעלקער בעפאלגטען דיס גיט, ועמען
 איהרע פאר יגע, לעבענס אהט פארט
 (מא) אונד זא וניא זא פער עהרער בעס
 עוויגען אונד צונליד געענד יהנעה
 ווארען, עבען זא ווארען עס איהרע
 קינדער אונד ענקעל, אונד זא אהמען
 זא איהרען פעטערן נאך ביס אית דינען
 זא

יה (א) אים דריטטען יאהר הושע'ס,
 זאהן אה, קעניגס פאן ישראל,
 וואנד חזקיה, זאהן אהו, קעניג איבער
 יהודה, (ב) פינף אונד צוואנציג יאהר
 וואר ער אלט, אלס ער צור בענהונג
 קאם

מלך חזקיה בן אחז מלך יהודה :
 באר

במקרא הקודם (ט) ולא שמעו
 קניס, אשר וסבו באמרון, לא כתבו לכם,
 לשמור את התורה, אשר כוה' את בני ישראל,
 רק עזרו את עבדיהם כמימורקם

יה (א) בשנת שלש להושע וכו' שנת שלש למרדו, כמו שפירשנו (דב'ק)

מכ ל ל יד פ א

יה (א) ויהפאו, ארזו חכה ובהל' תמורת ה"א למ' ד הכועל ונח כדרך צעלי האל"ף והוא
 ענין כיסוי ופירוש הסתורו הידיעה מהצורח ואמרו כי מעשה ב"א בעלמים מאתו ואינו יודע
 ואינו חשין מהס דבר וכן פ' רזל מאת אמור העמוד הזה אינו רואה ואינו שומע
 (יג) תהי' אשם ענין דליה ה' (כד) ויהושע, ביו' דהאית' לנח ובעדה' או' ד' פ'א הכועל
 מכמת' : (כו) הגלית, הכיעות ושלעלת : (ל) אמרו ככל ציבור עשו טמא וירגל
 יעקב ורגל יוסף כפי שמתברכו בות לצן ונית פוטיכל בשביל חכו דהדיקוס עשו אלה דמותס'
 (לא) נבחו, בוי' ויש כפרים שכתוב בנן וטעות הוא :

אשר פתח לכם הדשמחון
 לעשות כלסתימים ולא הידאו
 אלהים אחרים : (לה) והבהים
 אשר כרתו אהכם לא תשבתו
 ורא' תראו אלהים אחרים :
 (לט) פו אמד את דתוה אלהיכם
 תיראוהנא יציל אתכם מיד פס'
 איביכם : (מ) ולא שמעו פו אמד
 כמשפטם הרהאשוהם עשים :
 (מא) ויהיו רגזים האלה יהאים
 אתה הורה נארו פסיליהם והיו
 עמדים גם בניהם וכו' במותם
 כאשר עשו אבתם הם עשים
 עד היום הזה :

יה (א) ויהי בשנת שלש
 להושע בן אלה מלך ישראל

יה (ב) בן עשרים וחמש שנה היה
 רש"י במלכו

יה (א) בשל שלש למרדו של הושע :
 (ד) ויקח

יה (א) בשנת שלש להושע וכו' שנת שלש למרדו, כמו שפירשנו (דב'ק)

מכ ל ל יד פ א

יה (א) ויהפאו, ארזו חכה ובהל' תמורת ה"א למ' ד הכועל ונח כדרך צעלי האל"ף והוא
 ענין כיסוי ופירוש הסתורו הידיעה מהצורח ואמרו כי מעשה ב"א בעלמים מאתו ואינו יודע
 ואינו חשין מהס דבר וכן פ' רזל מאת אמור העמוד הזה אינו רואה ואינו שומע
 (יג) תהי' אשם ענין דליה ה' (כד) ויהושע, ביו' דהאית' לנח ובעדה' או' ד' פ'א הכועל
 מכמת' : (כו) הגלית, הכיעות ושלעלת : (ל) אמרו ככל ציבור עשו טמא וירגל
 יעקב ורגל יוסף כפי שמתברכו בות לצן ונית פוטיכל בשביל חכו דהדיקוס עשו אלה דמותס'
 (לא) נבחו, בוי' ויש כפרים שכתוב בנן וטעות הוא :

במלכו ועשרים וחשע שנה
 מלך ביהושפט ושמם אמו אבי
 בת זכריהו (ג) ויבן ביהושפט
 בענין יהוה פסל אשה עשה
 דוד אביו (ד) והוא הסוד אתו
 בהבמות ושבח את עת מצבתו
 וכרת אתה אשה וכתה נחש
 הנחשת אשר עשהו משה פי
 עת הימים ההמה היו בני ישראל
 מקטרים לו ויקראלו נחשתן
 (ה) ביהוה אלהי ישראל כמות
 ואחריו לא יהיה כמותו בכל

קאם יי אונד ניין אונד צוואנציג יאחרע
 רענידטע ער אויף ישרלים זיינע פוטטער
 חוס אבי , טאכטעס זכריהו
 (ג) ער טהאט וואס דעם עוויגען
 געפילט זוטא זיך שטאמפאטעד דוד
 (ד) ער ליס דיא העהען מעגשאפפען
 דיא בולדוילען צעברעפען , דעם האצן
 אוסרהיען , אונד דיא קופפעדנע שלאנגען
 דיא משה פערפערטיגען , וואס ער
 שלאגען , ווייל דיא קינדער זשאאל'ס
 בים צו דיזער צייט איהר געדייכערס
 האטטען , אונד נאגנטע זיא נחשתן
 (ה) אויף דען עוויגען , דען גאטט
 ישראל'ס , פערטרויעט ער , אונד
 זיינעם גלייכען וואר , זא וואהל פאר אלס
 נאך איהם , אונטער אללען קעניגען

ב' אה מלכי יהודה ואשר היו לפניו

ב' אה (ו) וידבק

(ד) כי עד וגו' מעת שהרעו מלכי
 יהודה וטעו שאלו אחר עבודה זרה , עד
 הימים ההמה , שאלך חוקיהו , היו בני ישראל
 מקטרים לו , כיון שמלאו פתחו (במלך
 כ"ט) וראה אותו וסי , היו חושבין , כי
 טוב הוא , להיות אמצעי ולעבוד איתו , והיה
 מינה ממות משה זה הכנס , לזכרון הכנס ,
 כמו כללנות המן , והסארה הושפע אלם בערובו ,
 כאשר נערו שם העבודה הזרה , מפני שלא
 מנחו כשמלכו , שהיו עובדים ומקטרים לזה
 הכנס , והיו מניחים אותן לזכרון הכנס ,
 וחוקיהו ראה לנער אותו , כשנער העבודה
 הזרה , כי בניו אביו היו עובדים לו , כמו
 לעבודה זרה , אע"פ שהטובים היו זוכרים בו
 הגם , אשר טוב לפעם אחרת , וישכת הכנס ,
 מלהכירו ויטעו בו כל ישראל היום או מאמר
 ורבותו , ל' אמרו : אפשר בל אבא ולא בערו ,
 בל הושפע ולא בערו ? והלל כל עבודה זרה
 שארץ יהודה אסא ויהושפט נערום ? אלא
 אוקוס הניחו לו אבותם להחנותו (הכ"ג)

נחשתו דרך ציון , כלומר אינו לא נחשת ,
 מה כח יש בו להרע ולהטיב , נעת שכתו
 קרח נבון , אמה להם לשראל , חד יללם
 כלב האדם , כי זה יועיל , כי אינו אלא
 נחשת , ותוספת הנו"ל להקטנו כיו"ד האמינו
 (שמו"ב"ג) וו"ו כ"ו אישן (דברים ל"ב)
 שבתון (שמות ל"א) (מדבר קד"ק) ויהי
 ורלב"ג כתב : נחשתן רוצה לאמרו , נחשת
 שלהן , כאשר יאמר , שחין נחשת הנוחה שמה
 כי אס עה איש מהכח לנחשת , והכשי תרגם :
 וכונן קרן ליה נחשתן , הכה לדעתו בני ישראל
 קראו לו נחשתן , ולפי זה נראה , שהוא
 מענין כילא נחש דועקב (במדבר כ"ג כ"ג) ,
 כי העובדים אותו קשו , שיש לפעול על ידו
 חקמים ופיושים , אשר התעסקו בהם
 הפתאים זימים ההם , ואחרי שזין כך וזין
 כך תאבד כוונת המלה הזאת , אה נעתיק
 אותה ללשון אחר , לכן הוכחה בלי תרגום
 (וה) ואשר היו לפניו , הכה היו אשר
 במלת ואשר מושכת הני"ת , אשר בשלת כל ,
 והרכונו

(ד) : דוד וזמנו וזכר אהבה ס' אהבה וזמנו וזכר אהבה

כָּל־אִשֶּׁר צִוָּה מֹשֶׁה עִבְדְּ יְהוָה
וְהָא שְׁמֹעִים וְהָא עָשׂוּ
(יג) וּבְאֵר בַּע עֵשֶׂר הַשָּׁנָה לְמֶלֶךְ
הַחֻקִּיהוּ עָלֶיהָ כִּנְחָבִים מִהַר
אֲשׁוּר עַל כָּל־עַדֵי יְהוּדָה
הַבְּצֻרֹת וְהַבְּסֻלָּם (יד) וַיִּשְׁלַח
חֻקִּיהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה אֶל־מֶלֶךְ
אֲשׁוּר לְכִישָׁה לֵאמֹר חֲטָאתִי
שׁוּב מֵעָלַי אֵת אֲשֶׁר חָתַן עָלַי
אִשָּׁה וַיִּשֶׂם מֶלֶךְ אֲשׁוּר עָלַי
חֻקִּיהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
כֶּסֶף כֶּסֶף וּשְׁלֹשִׁים כֶּבֶד זָהָב
(טו) וַיִּתֵּן חֻקִּיהוּ אֶת־כֶּסֶף
עֵשֶׂר הַשָּׁנָה שִׁשִּׁי הַנִּמְצָא

וְהָא מֹשֶׁה דָּעַר דְּהוּנַעפּ דַּעס עוּוּנַעוּ
כַּעֲפָא הַלְעוּ הַאֲטַע , אִיבַעֲרַרְתָּ אֶת־אֲוֹנָה
אִיבַעֲרַרְתָּ אֶת־אֲוֹנָה אִיבַעֲרַרְתָּ אֶת־אֲוֹנָה
וַיִּצְרַעוּ (יג) אִיִּם פִּיר צַעֲרֵהֶם שְׁעוּ יִאֲחַז
דַּעֲרַעֲנַגְגִּים חֻקִּיהוּ אִיִּם אִיבַעֲרַרְתָּ
כַּנְהַרְבִּים קַעֲנִי פֶאֶן אֲשֶׁר אֶלְלַע
פֶּגַם־טַעֲרֵי שְׁמַעְתָּ אֶת־יְהוָה מִיַּד קַרְנִי
אוֹדֵךְ אֲהַבֵּם צִא אִיִּן (יד) דִּיא שְׁקַטַע
דַּעֲרַ קַעֲנִי חֻקִּיהוּ - צוֹהַעִם קַעֲנִי פֶאֶן
אֲשֶׁר נָאֵה לְכִישָׁה אִיִּם אֲוֹנָה לְגַם אֲוֹנָה
וַיִּצְרַעוּ אִיִּם הַצַּבַּע מִיִּם פֶּעֶה אֲשֶׁר
צִוָּה אֶת־פֶּאֶן מֶלֶךְ אֲוֹר וְהַלְעֵבְרַתְּ אֲוֹר
וְהָא הוּא מֶלֶךְ אִיִּם עַד לִיִּעַע וְהַלְעֵבְרַתְּ
דַּעֲרַ קַעֲנִי פֶאֶן אֲשֶׁר לַעֲנַטַע אִיִּם אִיִּם
גַּעֲלַשְׁמַרְאֶע אִיִּם פֶּאֶן דְּרִיִּם אִיִּם
מִנְּאֶל עֲנַטַע וְלִבְעַרְס אִיִּם דְּרִיִּם
מִנְּאֶל עֲנַטַע וְגַאֲרַעִם (טו) אִיִּם חֻקִּיהוּ
גַּאֲב גִּוֹ אֶלְלַעִם וְלִבְעַר הַעֲרַ דִּיא אִיִּם
כִּי חֻקִּיהוּ חֲטָאתִי וְשִׁכַּף צוֹ מִנְּאֶל עַל־אִיִּם
כִּי שְׁעִיחַ חֲטָאתִי וְשִׁכַּף צוֹ מִנְּאֶל עַל־אִיִּם
וְחַמְסֵי שְׁחִיחַ חֲטָאתִי לֵאמֹר וְהָא מִנְּאֶל עַל־אִיִּם

כד

(כד"ק) (יג) עָלֶיהָ פְּנַחֲרִיב וְהוּמַה
דְּטִין מֶלֶךְ אֲשׁוּר הוּא כַּפַּעַס הַיִּחַ לְלַכַּת
מַזְרִים וְלַהֲלַס־סַם , וְהַלְךְ מֵאֲרֵץ אֲרַם , דְּרִךְ
אֲרֵץ שַׁמְרוֹן , עַל חוֹף יַם הָאֲמֻנִי , וְתַפַּס
הַעֲרִים סְנַטְהוֹת צִיְהוּבָם הַיִּזְעוֹת צִדְרִךְ
הַהוּא , לְמַעַן יִלְךְ לְבַטַח אֶל צִיַּת מַלְחָמָתּוּ ,
וְלֹא תִהְיֶינָה לוֹ הַעֲרִים הָאֵלֶּה לְמַכְשָׁל וְלַפּוֹקֵה ,
וּבְצֻמַּע חֻקִּיהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה כִּי בַּא מֶלֶךְ אֲשׁוּר
לְאֲרָבּוּ , חָרַח חֲרָדָה גְּדוּלָה , וְשָׁלַח אֶת־מֶלֶךְ
אֲשׁוּר שׂוֹדֵד , לְשׁוּב מֵעָלַי , וּמֶלֶךְ אֲשׁוּר שָׁמַע
אִיִּו , וְלֹא עָמַד בְּאֲרֵץ יְהוּדָה , רַק לָקַח אֶת־
הַכֶּסֶף , וְהַלְךְ לְמַזְרִים , כַּאֲשֶׁר הִיְתָה כּוֹנְנָתּוּ
הַרְאֲשׁוּנָה . אֵךְ אֲחֵרֵי שׁוּבוּ מִמַּזְרִים , וְשָׁב
בְּהַר אֲשֶׁר הֵלֵךְ צֶה , אִו גַּמָּה עֲלֵמִי , לְהַתְּקַף
צִיְהוּבָה , עַל אֲשֶׁר מַחְדָּבּוּ , וְנַעֲבֹר זֶה כַּאֲשֶׁר
צִיַּת לְכִישָׁה , שָׁלַח אֶת־רַב־סָפֵק עִם חֶלֶק מִחֵילוֹ
הַגְּדוֹל , לָצוּר עַל יְרוּשָׁלַיִם . אִיִּהִי הַמַּה צָרִים
עַל הַעִיר וּמֶלֶךְ אֲשׁוּר שָׁמַע , כִּי תַרְהַקֵּה מֶלֶךְ
כּוֹס , אִיִּם גְּבוּרֵי חֵיל , לְשֵׁם בְּנֵי־בְרִיָּה בְּמִים

הַרְסָם , יֵצֵא לְהַלְחַם אֶת־יְהוּדָה , וְיִסַּע סְכַרְרִיב
מִלְכִּים לְבַנְנָה , לְהַתְּרַקֵּם מִגְּבוּל מַזְרִים
וְלַהֲתַקְרַב אֶת־חַרְבּוֹ . וְרַב־סָפֵק שָׁב גַּם מִירוּשָׁלַיִם
אֶל חֲבֻנִי , וְלֹא מָדַע לְכוּ מִן־הַמִּקְרָא , אִיִּם
רַב־סָפֵק לְכַדּוֹ שָׁב אֶל־הַמֶּלֶךְ , אִיִּם אֲוֹנָה מַחֲסֹו
הַלְךְ עִמּוֹ , אִו הוֹסִיף מֶלֶךְ אֲשׁוּר שְׂנִית לְשִׁלּוֹ
מִלְּאֲכִים יְרוּשָׁלַיִם , אִ חֻקִּיהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה ,
כִּמוֹ שִׁסְפַר לְהֵלֵךְ (פֶּרֶשֶׁה יִט פֶּסוּק ט"ו) ,
וְהִסְדִּירוּ בְּנֵי־יְהוּדָה אֶת־רַב־סָפֵק אֶת־חֲבֻנִי ,
אֶת־תֵּי הַרְאֵה כַּפְּלֹאֲתֵי , לְהוֹשִׁיעַ אֶת־יוֹשְׁבֵי
יְרוּשָׁלַיִם , וְהִכָּה בְּמַחֲנֵה אֲשֶׁר מַכָּה גְדוּלָה
וּכְפֹלָה , וְאֲחֵרָה עַבְד־סְכַרְרִיב אֶל חַרְבּוֹ ,
בְּנוֹסַת פְּנִים . וְהִסְדִּירוּ רַב־סָפֵק לְכַדּוֹ הַלְךְ , אִו
הִיְתָה מַחֲסֵי בְּמַחֲנֵה אֲשֶׁר לְפָנֵי יְרוּשָׁלַיִם ,
אֵךְ אִיִּם מַחֲסֵי הַלְךְ עִמּוֹ , אִו הִכָּה מִלְּאֵךְ
הַיְתָה מִלְּאֵךְ אֲשׁוּר הַכְּרוּס עַל לְבַנְתָּהּ וְעַל פִּי
הַבְּרִים הַחֲלָה יִנְאוּ , כֹּל הַסְּפֹרִים נִפְרַשָׁה
הַיְתָה וְנִפְרַשָׁה הַבְּנֹאִת עַל־בְּנֵי־יְהוּדָה (יד) שׁוּב
מֵעֲלֵי־חַרְבּוֹ חֲסַתְלַק מִנּוּ . (הַכְּסִדִּי) . אִיִּם
אֲשֶׁר

טימפל אונד דען שעצען דעם קעניג
 ליכען פאללאס דעם פאררעטהיג זואר
 (טז) אונד לויט ער דאמאלס דאן זאל
 אבנעהמען פאן דען טהירען דעם פאר
 טעמפלס אונד פאן דען פפאסטען
 דיא עד זעלבסט דאמיט בעלעגען לויט
 אונד איבערמאכטע עס דעם קעניג פאן
 אשור. (יז) (אייניגע צייט נאכהער)
 שיכטע דען קעניג פאן אשור דען
 הרהי רב סרים אונד רבשקה
 פאר לויט אויס מיט איינעם צאהל
 רייכער דען נאך ירושלים, געגען דען
 קעניג חוקירו. זיא צאגען הינויך געגען
 ירושלים, אונד דא זיא דאזיך קאמען
 שטעללעטען זיא זיך בייא דער וואססער
 לייטונג דעם אבערן טייכס, אונד דער
 שטראסע, דיא צום כלל כפערע פיהרט,
 (יח) אונד ליסען דען קעניג רופען. דער
 שלאסהויפטמאן

באור

אשה עגל, קעניג, אשה תתן עלי אשה
 חסבל איתו ושאכר. (רדק). (טז) קנין
 חוקירו וכו'. קנין הוא מעביהם, כי
 הדלתות היו חסבות, והחזק הוא שלקח,
 וכן תרגום ונתן: קנין (הכ"ל). ואת
 האמנות. ויתסקופיא. (הכשד). וכן
 מהתרגום אשכנזי (יז) את חרה ונוג'
 ונבשעיה (ל"ח) את רבשקה לזרו, כדא
 כי הוא קנה עיקר השליחות, והשנים טפלים
 לחזקתו, ונבשעיה הוא צעק רבשקה הוא היה
 המדבר, ונבשעיה גולם הוא חומר, כי רבשקה
 בא בשליחות ד' אפסיה, פנו אומה ציפיעה,
 ותלתן זרב סרים באו בשליחות שניה, ומה
 שזכר הגה תלתן והבסרים, לפי שגם הם היו
 שבוים, אבל לא בפעם הזאת, אלא בשליחות
 שניה, כשחזרו רבשקה נלחם על לבנה, וז
 ולבנה היא מחר שראל, כמו שאמר בעלבי
 כנען (יהושע ז' ט"ו) מלך לבנה אשר
 באמהותיו וכו', כי רבשקה ישרא משיך היה
 הרבה בני ישראל אחרו מברך בלשון עם אחר,
 ארמי, אולי קנלה היתה בידם. (רדק).

הנמצא ביהודה ובאצרות בית
 המלך: (טז) בעת ההיא קנין
 חוקירו את דלתות היכל יהודה
 ואת האמנות אשר צפה חוקיר
 מלך יהודה ויתנם למלך אשור.
 (יז) וישרה מלך אשור את
 תרתן ואדרב סרים ואדרב
 רבשקה מן צהר השלום וכל
 חוקירו בהיכל כבוד ירושלים
 ויעלו ויבאו ירושלים ויעלו
 ויבואו וימעו ויבדלו את הברכה
 העליונה אשר במסעף שדה
 כובס: (יח) ויקראו אל המלך

ויצא

חם הדלתות שבו של
 זהב: ואת האמנות. תרגום יומת
 ויתן סקופיה חיסקופוס: (יז) ית
 תרתן ואת רב סרים, לזמן כסדר עול'
 שלח באו שלשתם יחד אלה רבשקה לזרו
 כמו שכתוב בספר (ישעי' ל"ז) ותרתן
 ורב סרים באו בשליחות שניה כשצאת
 לו שמועה על תרסקה מלך כש וישמע
 וישלח ואלהים חל חוקירו ונו' (ישעיהו
 ל"ז ט') צתעלת פוסקיר ה בלע
 בריב שפוסין לציבוי דג'. שדה כובס
 שדה שבו צסקן שוטחין צו בגדים וכן
 ת' הק' משעח קנרי: (יח) המוכר
 חוזה משפט בא לפני המלך רחוק
 ויבואו וימעו ויבדלו את הברכה
 העליונה אשר במסעף שדה
 כובס: (יח) ויקראו אל המלך
 ויצא

אמרת

(כ) אמרת

ויצא אליהם אליקים בן חלקיהו
 אשר על הבית ושכנה הספר
 וינאח בראסו המוכר
 (יט) ויאמר אליהם רבשקה
 אמרונא אל חוקיהו כה אמר
 המלך הגדול מלך אשור מה
 הבטחון הוה אשר בטחת
 (כ) אמרת אדבר שפתים
 עצת וגבורה למלחמה עתה
 על מי בטחת בי מרדת בי
 (כא) עתה הנה בטחם לך על
 משענה הקנה הרצין הנה על
 מצרים אשר יסמך איש עליו
 ובה בכפו ונקבה בן פרעה
 מלך מצרים לכל הבטחים
 עליו (כב) וכי אמרון אלי אל
 יהוה אלהינו בטחנו הלו אהוא
 אשר
 שיפסקנו ראשון (כ) חמרת אף
 דבר שפטי וגו' חמרת עד הנה (לא)
 חעבוד לנוך חשור אף דבר שפטי הו'
 כל זמן שלא ילח ממקומו לבח עליך לח
 הוה רכת לענה וגבורה חבל עכשיו שילח
 ובה ענה וגבורה חמה גריך למלחמה
 הזאת עתה חמו' על מי בטחת
 (בא) ובה בכפו כשחדס גסמך על
 משענת קנה רנון שנשבר צידו בחון
 ראשי הקרועו' ונוקבין את כפו
 (בב) בלא הוא אשר הסוה חוקיהו

שלא אהוי פאמין אליקים , זאהו
 חלקיהו , דער געווייטער
 שבנא , אונד דער קאנצלער יואח ,
 זאהן אסר'ס גינגען צו איהען הינוס
 (יט) אונד רבשקה רעדעטע זיא אן
 וויא פאלגט : זאגעט דעם חוקיהו , זא
 שפריכט דער גראסע קעניג , דער קעניג
 פאן אשור : וואס וואר דינגע צופערדיכט ,
 אונד אויף וואס פערטרויעסט דוא ?
 (כ) דוא ריהמטעסט דיך צוואר , מיט
 ענטשלאססענהייט אונד קראפט דען
 קריג צו פיהרען , אבער דים וואר יא נור
 פראהלערייא ; אויף ווען פערליסעסט
 דוא דיך אלוא , דאס דוא פאן מיר אב
 פילסט ? (כא) אגעוויס זעטעסט דוא
 דיין פערטרויען אויף מצרים , אויף
 יענען צערברעכליכען ראהרשטאב ,
 דער איינעם דיא האנד דורכשטיכט
 ווען מאן זיך אויף איהן שטיצען ווילל !
 דען דאז איזט פרעה , קעניג פאן
 מצרים , אללען , דיא זיך אויף איהן
 פערלאססען . (כב) זאגעט איהר מיר
 אבער : ווי פערלאססען אונס אויף דען
 עוויגען , אונזערן גאטט ; זא פראגע אויך
 כאור
 (כ) אמרת וגו' . קצת לתגל ברב
 שפטים , כלומר בתפלה , חזקה , סתם
 ענה וגבורה גריך אדם למלחמה , סך פירם
 אהובי אביו . והתקם רבו אנרסם בן עזרא
 פירא : חמרת לאנשיך , כי ילך ענה וגביסה
 וזה דבר שפטים , וסטעם , פי גבושתך היא
 בדבור לבד , ויכתן מחסם : ברם במלל
 ספין , גמילך וגבורא חעביר קרבא . (הב"ל)
 ובל"ח מתורגס על פי דעת הראב"ע ז"ל כי
 מרדת בי . ולא קיימת מה שאמרת לי
 בהיותי בלחם עמך , את אשר נתן לי אשתי
 (רלב"ג) . (כב) הלוא הוא וגומר
 אף יערהו' , וזהו עשה כגורו להשתחית
 א
 9

והוא עשה כגורו להשתחית
 (כ) אמרת וגו' . קצת לתגל ברב
 שפטים , כלומר בתפלה , חזקה , סתם
 ענה וגבורה גריך אדם למלחמה , סך פירם
 אהובי אביו . והתקם רבו אנרסם בן עזרא
 פירא : חמרת לאנשיך , כי ילך ענה וגביסה
 וזה דבר שפטים , וסטעם , פי גבושתך היא
 בדבור לבד , ויכתן מחסם : ברם במלל
 ספין , גמילך וגבורא חעביר קרבא . (הב"ל)
 ובל"ח מתורגס על פי דעת הראב"ע ז"ל כי
 מרדת בי . ולא קיימת מה שאמרת לי
 בהיותי בלחם עמך , את אשר נתן לי אשתי
 (רלב"ג) . (כב) הלוא הוא וגומר
 אף יערהו' , וזהו עשה כגורו להשתחית
 א
 9

אמר : האט ניכט חזקוהו היא העהען
 אונד אלטערע עכען דינעם נאמטעם
 וועגעשאפֿטן , אונד אין ירושלים אונד
 יהודה רען בעפֿעהל געגעבען : נור פֿאר
 העם אלטאז איך ירושלים זאללט איהר
 אנבעטען ? (כג) וואהלאן ! געה מיט
 מיינעם העררן , דעם קעניג פֿאן אשור ,
 אינען וועטטע איין : איך ווילל דיר
 צווייאטויזענד פֿעהדע געבען , אבדוא
 אויך נורדיא דייטער דאצו הערבייא
 שאפֿפען קאנאסט ? (כד) דואקאנאסט
 דעמאך ניכט איינמא אינעם איינצען
 פֿאשא פֿאן רען קליינסטען פֿאואללען
 מיינעם העררן ווידערשטאנד לייסטען ,
 אונד פֿעדלעסעסטרדיך נאך אימער
 אויף מצרים ׀ וואגען אונד רייטערייא !
 (כה) אונד בין איך רען אהנע בעפֿעהל
 דעם עויגען הערויף געקאממען , רען
 ארט צו פֿעהרעערען ? ניין , דער עויגע
 האט מיר בעפֿאהלען : ציהע הינויף נאך
 דינעם לאנדע , אונד פֿעהרעערע עם !
 באור (כו) זיקים

אשר הסיר חזקיהו את במותיו
 ואת מזבחתיו ויאמר ליהודה
 ולירושלם לבני המזבח הזה
 השההו בירושלם : (כג) ועפה
 הערב גא את אדני אחמלק
 אשור ואתנה לה אלפים סוסים
 אס הוכל לסרת לה רכבים
 עליהם : (כד) ואך השיב את
 פני פחה אחד עבדי אדני
 הקטנים ותקטת לה על מצרים
 לרכב ולפרשים : (כה) עתה
 המבלעני יהוה עליתי על
 המקום הזה להשחיתו יהוה
 אמר אלי עלה על הארץ הזאת
 והשחיתה : (כו) ויאמר אליקים

רשי בן

וגו' • יש ללמד מכאן דרזשקה ישראל
 מומר היה שהיה מודה שהקב"ה חלוס
 אה שרנונו לעזר'אילים : (כג) התערב
 נח • התפאר עליו בוח צעירוצין על
 מנת אס תוכל ליתן לך רכבי על אלפים
 סוסי' : התער' גייר צלע'ז : (כד) ואך
 השיב את פני פחה חת עבדי אדני •
 שהרי כל הקטן שזהס סר על חנפים
 חוש וחתה חינך חשיג לאלפים חיש
 לעדנו מכאן על ראשי גייסות מהה
 וסמונים וחמשה חלף שנפלו עם סנחרב
 שרקטן שזהס סר חלפים חיש שעמו :
 (כה) המבלעדי ה' • וכי שלא ברשות בחשי • כגד נתנבא (ישעיה ז' י"ז)
 בגווי חתו חניך יביא ה' עליך ועל עמך וגו' חת עולך אשור : וסחתיטה • חת
 זו חוסיף משגו : (כו) כי שומעים אהנו

בן חלקיהו וישבנה ויואח אל
 רב־שקה דבר נא אל־עבדיך
 ארמיה כי שמעים אנחנו ואל
 הדבר עמנו יהודית באוה העם
 אשר על החמה ! (כו) ויאמר
 אליהם רב־שקה העל אדניך
 ואלך שלחני אדני לדבר את
 הדברים האלה הלא על
 האנשים הישבים על החמה
 לאכל את חיהם ולשתות את
 שניהם עמכם ! (כז) ויעמד
 רב־שקה ויקרא בקול גדול
 יהודית וידבר ויאמר שמעו
 דבר המלך הגדול מלך אשור !
 (כח) כה אמר המלך אל־ישיא
 לכם חזקיהו כִּי־לא יוכל להציל
 אתכם מידו : (ל) ואל־יבטח
 אתכם חזקיהו אל־יהוה לאמר
 הצל יצלנו יהוה ולא תנחן את
 השׁוֹרֵי העיר

חנתנו • חנו בני פלטין ומזכירין בלשון
 חרנוי ובשאר לשונות ואל תדבר חליו
 יהודית שכל העם מכירין בו ואין חנו
 רגלים שישמעו : (כו) לאכול את
 צואתם • ברעב המזון : חוריהם רעי
 היוגא דרך חור פי הטבעת • ורבותינו
 פירשו לכנותם לשון נחש צואתם : מימי
 שניה • נחש לחה שיני דרכשח דקיימח
 חתלה

(כו) אליקים, ואהן חלקיהם, שבנה
 אונד הוא שפראסעך נון צו רב־שקה:
 רעדע דאך געפעלליגסט מיט דינינען
 קנעכטען זויש, דען זויג פער שטענען
 עס, אונד רעדע ניכט מיט אונז און
 יודישע שפראסע (דאמט עס האו
 פאלק אונד דער מווער ניכט הערבע).
 (כו) אבער רב־שקה אנטווארמעטע
 איהנען : זויג ? שוקטע מיך דען מיטן
 הערד, איידעם קעניג אדער אונד
 דוועס אללעס צוואגען אונד ניכט פיל
 מעהר הען לויטען הארט, דא אונד דער
 מווער זיצען, אונד ריא מיט איך נאך
 ויערדען איהרען אייגען קאטב פֿרעם
 סען, אונד אוהרען אורין וויפען מיססען ?
 (כז) אונד נון שמעללטע ויד רב־שקה
 היין, אונד ריף מיט לויטער שטימע,
 אין יודישער שפראכע, פֿאלגענדע
 ווארטע : הערעט דען אנטראג דעם
 גראסען קעניגס, דעם קעניגס פֿאן
 אשור ! (כט) זא שפריכטער : לאס
 סעט אייך ניכט פֿאן חזקיהו טיישען,
 דען ער קאן אייך ניכט רעסטען ;
 (ל) לאססעט אייך אונד ניכט פֿאן איהם
 מיט דער צופֿעהוויכט אונד דען עוויגען
 הינהאלטען, זוען ער זאגט : דעם עוויגען
 זייד אונס שאן בעפרייען, אונד דיווע
 שפראך זייד ניכט אין ריא געוואלט
 דעם באור

שמיצה וו לשון הנכה היא, כמוכי שמע יסף
 (רמשי"ט כ"ג), ודומיו • (כו) העל
 אדונך • על במקום אל, וכדי ככה •
 לאכול את צואתם ונל • כלל יאמר,
 שאס ישמרו את החמה, שלא יכנסו סיל מלך
 אשור, הכה יבנה עליה מלך אשור מזון,
 עד שמרוב הרעב יאכלו צואתם, וישמו מי
 רגליהם, והוא השתן • (לכ"ג)
 (כט) ישיא • יטעי • (ככז)
 מידו • של מלך אשור • (ל) תנחן את
 (9 2 ט ב העיר

מרכים ב ית

הצילו את שמרונ מדינו (לה) מלי
בכר אלהי הארצות אשר
הצילו את ארצם מדי כי יציל
יהוה את ירושלים מדי:
(לו) ותחרו שנ העם ולא ענו
אתו דבר כי מצות המלך היא
לאמר לא תענהו: (לז) ויבא
אליקים בן חלקיה אשר על
הבים ושכנה הספר ויבא בך
אכה המזכיר אל תוקמה קרועי
בגדים ויבדו לו את דברי רבשקה:

מלך חסוהו ויבדו לו את דברי רבשקה:
סם שומרון והשומרון היו עובדי בית
אחי חרס שהיו שכיניהם: (לז) קרועי
בגדים על שמעו גידופי השם:

הרגום אשכנזי מו

עבד אשכנזי רעהו ושמעו את כל
(לה) האם איינך פאן יענען בעטמטען
וען לאנד געגען מיניע מצרט שינען
קעגנען? אונד איינער גאטמט זאלטען
ירושלים בעפקרונען? (לז) דאס פאלק
שווייגן: אונד אנטווארטעטען איהם קיין
זארגט זענען עס וואס איין בעפעעהל דעס
קעגנס: אנטווארטעט איהם גיכטס:
(לז) דער שלאס הויפטמאן אליקים
זאגן חלקיהם דער געהיימישרייבער
שבנא אונד דער קאנצלעך ווערן זאגן
אפך גינגענון מיט צערדיוססען
קלוידערן צו חוקיבו צוריק אונד ער
זעהלטען איהם וואס רבשקה זאגטען
ט (א) אלה

ותענהו רבשקה: יט (א) ויהי

באור
הוא אמר בהסתלות קצה הכאס והכפוף
קצה הכאס והכפוף בני חיה אלהי קמת
ואכפד? האם הכילו קמת ואכפד מול?
איה אלהי ספרדים, הכע ועוה? האם הכילו
אלה המדינות מול? איה ואלה המדינות
ציאו הכילו (את) אמתן מדינת צבא מצרי
זוואט זעטטט מיין זאגט — זעט זואו זעט קלנג (א) זעט זעט זעט זעט

מכלל יופי

יה (ג) נחשתן, כלומר אלא נחשת ותוספת היותיות למעט כלומר שלא היה בו תועלת.
(ג) ישפול (ח) גופרים, ממגדל שעומדים בו השמורים:
(יא) חניכה, מכונן הפעול, ענן הולכה והנהגה: (יד) אשא, חספול:
(טו) קצין, קלף הזהב מעליהם כפי הדלתות היו מוטות זהב והזהב הוא שלקק וכן ת' וקלף:
ואם באומנות, עמודים שהיו קוים הבנין וי' וית' סקופת ופרגום את מפתח הבית סקופ' בית
מקדש כלו' אסקופת השערים: (יז) בחיל כבד, בא זמוכרת ע' ד הסמיכות וכן' בחיל
עם כבד? הדרכה, היא חרין כנוי באנשים ובמידות כנסין עם מי נאשים ארמושי' עם
מים מן המעיין ובבדיכה הוחת היו מכונס' המים ויש בבדיכה הוחת קבד ויסתמו אותו עד שיראו
להוציא מים מן הבדיכה לתעלה בזמן שיראו להשקות או לכבד בגדים: במסלת, מסלה היא
הדרך שמתקנים אותה באנשים כדי שוכלו ללכת בה בימות הנאשים ועיקר המשון הוא כסף הדמה
מענין סולו לרוכב עיניו רוממו ועל המקום הזה היו עומדים מכם' הבגדים: אמרת אך
דבר שמים, היות' חסנת להגלל בתפלה, ופראב' ע' פי' אמרת לאכשד יאלך עפה ובגדרה
למחמה, ורלב' פי' אמרת שבדברי שפתך תס' ד אות מל' אס עמד ואח' וחקק עבה ומתנהג
בעורין לעמוד כנגדי וי' אמרת ברום במלל סיפון במילך גבירה אעביל קרבא: [(ב)]
קמת, בא כן נת' ו' גם כן כלי סמיכות זכ' כמו בגיד: